

« به نام خدا »

علوم و فنون (۱) درس هفتم - پایه ی دهم

« فرشادهقانی / دبیر ادبیات فارسی / شهرستان قروه »

- ۱- سبک در اصطلاح ادبی چیست؟ شیوه ی یک اثر یا آثار ادبی است.
- ۲- سبک شعر چیست؟ مجموعه ویژگی هایی که شاعر یا نویسنده در نحوه ی بیان اندیشه به کار می گیرد.
- ۳- آیا می توان گفت به تعداد شاعران و نویسندگان جهان ،سبک وجود دارد؟ بله ،زیرا اطلاعات ،دانش ،ذوق و استعداد افراد -۴ متفاوت است و در عین حال شباهت هایی هم در نحوه ی بیان شاعران و نویسندگان وجود دارد.
- ۴- بر اساس نظریه ی ارسطو فیلسوف یزرگ یونان ،سبک شعر شاعران به چند دسته تقسیم می شود؟ ۱- بر اساس نام شاعر یا نویسنده (سبک فردوسی) ۲- بر اساس زمان (عصر غزنوی) ۳- بر اساس موضوع (سبک تعلیمی) ۴- بر اساس محیط جغرافیای (سبک خراسانی) ۵- بر اساس هدف (سبک فکاهی (خنده)) ۶- به تناسب مخاطب (سبک عامیانه) ۷- بر اساس قلمرو دانشی (فلسفی)
- ۵- محمدتقی بهار (ملک الشعرا) برای شعر فارسی ،چند نوع سبک قائل است؟ ۱- سبک خراسانی یا ترکستانی (از آغاز شعر فارسی تا قرن ششم) ۲- سبک عراقی (از قرن ششم تا قرن دهم) ۳- سبک هندی (از قرن دهم تا قرن سیزدهم) ۴- دوره بازگشت ادبی (در تمام قرت سیزدهم) ۵- دوره ی مشروطه ۶- دوره ی معاصر
- ۶- محمدتقی بهار (ملک الشعرا) برای نثر فارسی چند نوع سبک قائل است؟
 - (الف) - دوره ی سامانی (۳۰۰ تا ۴۵۰ هـ - ق)
 - (ب) - دوره ی غزنوی (۴۵۰ تا ۵۵۰ هـ . ق)
 - (پ) - دوره سلوقی و خوارزمشاهی (۵۵۰ تا ۶۱۶ هـ . ق)
 - (ت) - دوره ی سبک عراقی ،نثر مصنوع (۶۰۰ تا ۱۲۰۰ هـ . ق)
 - (ث) - دوره بازگشت ادبی (۱۲۰۰ تا ۱۳۰۰ هـ . ق)
 - (ج) - دوره ی ساده نویسی (۱۳۰۰ هـ ق تا امروز)
- ۷- مکتب ها و سبک های ادبی محصول چیست؟ اوضاع سیاسی ،فرهنگی اجتماعی ..
- ۸- نخستین آثار نظم فارسی بعد از اسلام در کجا پدید آمد؟ ابتدا در سیستان و سپس در خراسان بزرگ پدید آمد.
- ۹- خراسان بزرگ شامل چه مناطقی بود؟ خراسان کنونی و افغانستان ،تاجیکستان ،ماوراءالنهر و ترکستان
- ۱۰- چرا به سبک خراسانی سبک سامانی هم گفته می شود؟ چون اوج آن در زمان سامانیان بود.
- ۱۱- سبک خراسانی بر حسب زمان به چند سبک دیگر تقسیم می شود؟ سه سبک فرعی سامانی ،غزنوی و سلجوقی تقسیم می شود.

۱۲- چرا سبک دوره ی سلجوقی را سبک «بینابین» می گویند؟ زیرا ویژگی سبک «عراقی» نیز در آن دیده می شود.

۱۳- معروف ترین شاعران سبک خراسانی را نام ببرید. ۱- فردوسی ۲- رودکی ناصر خسرو ...

۱۴- ویژگی های زبانی «شعر» سبک خراسانی را بنویسید. ۱- کم بودن لغات عربی ۲- سادگی زبان شعر ۳- تفاوت تلفظ برخی از واژه در مقایسه با زبان امروز ۴- کهنه و مهجور بودن برخی از لغات ۵- استفاده از دو نشانه (حرف اضافه) برای یک متمم

۱۵- ویژگی های ادبی شعر سبک خراسانی را بنویسید. ۱- قالب عمده قصیده است و علاوه بر قصیده مسمط، ترجیح بند، و مثنوی نیز وجود دارد. ۲- استفاده از آرایه های ادبی در حد اعتدال ۳- قافیه و ردیف بسیار ساده است ۴- در توصیف ها بیشتر از تشبیه بهره گرفته می شود.

۱۶- ویژگی های فکری شعر سبک خراسانی را بنویسید. ۱- روح شادی و خوش باشی در شعر وجود دارد. ۲- شعر واقع گراست ۴- معشوق، عمدتاً زمینی است ۴- روح حماسه غالب است ۵- اشعار پند آموز و ساده است. ۶- مضمون عمده ی اشعار این سبک، حماسه، مدح و اندرز است. ۷- فکر و کلام ساده است.

۱۷- ویژگی های نثر دوره ی سامانی را بنویسید.

الف) ایجاز و اختصار در لفظ و معنا

ب) تکرار فعل و اسم به حکم ضرورت

پ) کوتاهی جملات

ت) لغات کم کار برد فارسی در مقایسه با دوره های بعد.

ث) بهره گیری کم تر از لغات عربی

ج) افزایش نشانه ی جمع فارسی بر جمع عربی

۱۸- چند اثر نام ببرید که به نثر سامانی (سبک خراسانی) نوشته شده اند؟ ترجمه ی تفسیر طبری، تاریخ بلعمی، التفهیم، شاهنامه ی منثور ابومنصوری

۱۹- ویژگی های نثر دوره ی غزنوی سلجوقی را بنویسید.

الف) اطناب (استفاده از جملات طولانی)

ب) تمثیل و استشهاد به آیات و احادیث و اشعار عرب

پ) حذف افعال به قرینه

ت) افزایش کاربرد لغات عربی (نسبت به دوره ی قبل)

۲۰- محتوای نثر دوره ی سامانی بیشتر در چه موضوعاتی است؟ علمی، حماسی، تاریخی و دینی

۲۱- برای نثر دوره ی غزنوی و سلجوقی چند اثر را نام ببرید. تاریخ بیهقی، قابوس نامه، سفر نامه ی ناصر خسرو، کیمیای سعادت، کشف المحجوب

«پاسخ به خود ارزیابی های درس هفتم»

- ۱ - با توجه به شعر زیر، به پرسش ها پاسخ دهید +
مرا بسود و فرو ریخت هرچه دندان بود	نبود دندان بل چراغ تابان بود
یکی نماند کنون زان همه، بسود و بریخت	چه نحس بود! همانا که نحس کیوان بود
نه نحس بود کیوان بود و نه روزگار دراز	چه بود؟ مشنت بگویم: همانا قضای یزدان بود
همیشه شاد و ندانستمی که غم چه بود	دلَم نشاط و ط_____رب را فراخ میدان بود
تو رودکی را، ای ماه_____رو، کنون بینی	بدان زمانه ندیدی که این چنی_____نان بود
بدان زمانه ندیدی که در جه_____تان رفتی	سرودگویان، گویی هزار دس_____تان بود
شد آن زمانه که شعرش همه جهان بنوشت	ش_____د آن زمان که او شاعر خراسان بود
کنون زمانه دگر گشت و من دگر گش_____تم	عصا بیار که وقت عصا و انب_____ان بود(رودکی)

انبان: کیسه ای بزرگ / هزاردستان : بلبل / بسود: ساییده شد

الف) دو ویژگی ادبی بیت دوم را بنویسید. **قافیه و ردیف** بسار ساده است، استفاده از آرایه ی ادبی در حد اعتدال

ب) ویژگی های زبانی این شعر چیست؟ **زبان شعر ساده است. کم بودن لغات عربی در شعر، کهنه و مهجور بودن برخی از لغات مانند: (انبان، بسود و هزار دستان)**

۲- متن زیر مربوط به کدام دوره نثر است؟ **دوره ی غزنوی و سلجوقی**

دو مورد از ویژگی های نثر این دوره را بنویسید. ۱- **افزایش واژه های عربی نسبت به دوره ی قبل مانند: (اشعار، صفر، سنه و...)** ۲- **حذف افعال به قرینه**

چهاردهم سفر رابه شهر سهراب رسیدم و ان پنجم شهریور قدیم بود، شهری ابادان، مرا حکایت کردند که به این شهر زلزله افتاد. بعضی از شهر خراب شده بود و بعضی دیگر را اسیبی نرسیده بود و گفتند چهل هزار آدمی هلاک شده بودند، و در تبریز «قطران» نام، شاعری را دیدم، شعری نیک می گفت، اما زبان فارسی نیکو نم یدانست، پیش من آمد، دیوان منجیک و دیوان دقیق بیاورد و پیش من بخواند و هر معنی که او را مشکل بود، بر من بپرسید و شرح ان بنوشت و اشعار خود بر من خواند

۳- دو مورد از ویژگی های نثر زیر را بنویسید.

به روزگار خسرو، اندر وقت بوذرجمهر، رسولی آمد از روم. خسرو بنشست چنان که رسم ملوک بود، و رسول را بار داد. پیش رسول با وزیر، بوذرجمهر، گفت: «ای فلان، همه چیز در عالم تو دانی؟»

بوذرجمهر گفت: «نه، ای خدایگان»

خسرو از آن طیره شده و از رسول، خجل گشت. پرسید که همه چیز پس که داند؟

بوذرجمهر گفت: «همه چیز را همگان دانند و همگان هنوز از مادر زاده نشدند.»

۱ - افزایش لغات عربی نسبت به دوره ی قبل (خجل،ملوک ، رسول ،طیره و...)

۲ - کوتاهی جملات

۳ - به کار بردن « اندر» به جای «در» (اند وقت بوذر جمهر)

۴ - «ب» پیشین بر سر فعل ماضی (بنشت)

قابوس نامه، کیکاووس بن اسکندر بن وشمگیر

سوالات کنکور این بخش:

۱۳۶- همه ی موارد از ویژگی های عمده ی نثر فارسی در سبک عراقی است: به جز: (کنکور ۹۹)

(۱) حذف افعال به قرینه - کار برد لغات مهجور

(۲) رواج نثر داستانی، تمثیلی و عرفانی - اطناب

(۳) استفاده از آرایه های ادبی در نثر - استفاده از ترکیبات دشوار

(۴) کار برد فراوان آیات، و اشعار در متن - کوتاهی جملات

۱۳۷- انتساب کدام بیت به سراینده ی مقابل آن نادرست است؟ (کنکور ۹۹)

(۱) الا یا خیمگی خیمه فروهل که پیـشاهنگ ، برون شد زمـنزل (منوچهری)

(۲) گل بـخندید و باغ شـدد پـدرام ای خوشا این جهان ، بدین هـنـگام (رودکی)

(۳) صبر بر جور فلک کن تا بر آیی روسفید دانه چون در آسیا افتد تحمـل بایدش (صائب)

(۴) ای بی نشان محض ، نشان از که جویمت؟ گم گشت در تو هر دو جهان ، از که جویمت؟ (عطار)

۱۳۸- از دیدگاه تاریخ ادبیات ، همه ی موارد کاملا درست است، به جز: (کنکور ۹۹)

(۱) زبان پهلوی ، زبان رسمی دوران ساسانی بود. این زبان اساسا به ناحیه ی پاری تعلق داشته است و آن را « فارسی نو یا فارسی دری» نامیده اند.

(۲) زبان فارسی باستان در دوره ی هخامنشی رایج بود، آثار بر جای مانده ی این زبان فرمان ها و نامه های شاهان هخامنشی به خط میخی است.

(۳) آثاری که به زبان پهلوی تالیف شده ، بیشتر آثار دینی زرتشتی است. حتی رساله ی کوچکی مانند «یادگار زریران» رنگ دینی دارد.

(۴) زبان پارتی در دوره ی اشکانیان رایج بود و تا اوایل دوره ی ساسانی نیز به این تالیف می شده است.